

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2010r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Maria Witkowska

Protokolant: aplikant radcowski Adriana Załęska

po rozpoznaniu w dniu 12 października 2010r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

przeciwko „ (...) ” S.A. z siedzibą w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje stosowania przez „ (...) ” S.A. z siedzibą w W. w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy o następującej treści:

1. „W przypadku zmiany adresu lub nazwy, o której nie poinformowano na piśmie drugiej strony Umowy Ubezpieczenia, przyjmuje się, że obowiązek zawiadomienia lub oświadczenia został przez tę stronę wypełniony przez wysłanie pisma pod ostatni znany adres, z zastrzeżeniem, iż o zmianie swojej siedziby lub nazwy (...) może poinformować drogą ogłoszeń, zamieszczonych w prasie o zasięgu ogólnokrajowym”.

2. „Umowa Ubezpieczenia może być zawarta na okres, w jakim Ubezpieczony zobowiązany jest spłacić kredyt zgodnie z postanowieniami Umowy Kredytowej, z zastrzeżeniem, że okres, na jaki zawierana jest Umowa Ubezpieczenia nie może być krótszy niż 5 lat.”

3. „Wraz z wnioskiem o wypłatę Świadczenia Ubezpieczeniowego z tytułu zgonu Ubezpieczonego z przyczyn innych niż Nieszczęśliwy Wypadek należy złożyć w (...): oryginał Certyfikatu Ubezpieczenia.”

II. Zasądza od „ (...) ” S.A. z siedzibą w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

III. Poleca pobranie Kasie Sądu Okręgowego w Warszawie od „ (...) ” S.A. z siedzibą w W. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem opłaty stałej od pozwu, od której uiszczenia powód był zwolniony z mocy prawa.

IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt „ (...) ” S.A. z siedzibą w W..

SSO Maria Witkowska

Sygn. akt XVII AmC 2065/09

UZASADNIENIE

Powód – Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w dniu 22 grudnia 2009 roku wniósł pozew, w którym domagał się uznania za niedozwolone i zakazania stosowania przez pozwanego – (...)S.A. z siedzibą w W., następujących postanowień:

1. „W przypadku zmiany adresu lub nazwy, o której nie poinformowano na piśmie drugiej strony Umowy Ubezpieczenia, przyjmuje się, że obowiązek zawiadomienia lub oświadczenia został przez tę stronę wypełniony przez wysłanie pisma pod ostatni znany adres, z zastrzeżeniem, iż o zmianie swojej siedziby lub nazwy (...) może poinformować drogą ogłoszeń, zamieszczonych w prasie o zasięgu ogólnopolskim.”, zawartych we wzorcach umownych stosowanych przez pozwanego w obrocie z konsumentami:

- Ogólne Warunki Ochronnego (...),
- Ogólne Warunki Grupowego (...),
- Ogólne Warunki Grupowego(...)",
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie i Dożycie (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...);

2. „Umowa Ubezpieczenia może być zawarta na okres, w jakim Ubezpieczony zobowiązany jest spłacić kredyt zgodnie z postanowieniami Umowy Kredytowej, z zastrzeżeniem, że okres, na jaki zawierana jest Umowa Ubezpieczenia nie może być krótszy niż 5 lat.”, zawartych we wzorcu umownym stosowanym przez pozwanego w obrocie z konsumentami :

- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...);

3. „Wraz z wnioskiem o wypłatę Świadczenia Ubezpieczeniowego z tytułu zgonu Ubezpieczonego z przyczyn innych niż Nieszczęśliwy Wypadek należy złożyć w (...): oryginał Certyfikatu Ubezpieczenia.”, zawartych we wzorcu umownym stosowanym przez pozwanego w obrocie z konsumentami:

- Szczególne warunki grupowego ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty hipoteczne w (...)S.A.

Powód w pozwie wniósł również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W ocenie powoda wszystkie wymienione postanowienia umowne są postanowieniami niedozwolonymi w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., albowiem kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami oraz dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

W odniesieniu do pierwszego postanowienia umownego powód wywiódł, iż zgodnie z jego treścią obydwie strony umowy zobowiązane są do informowania się o zmianie danych, jednakże obowiązek ten ukształtowany jest odmiennie dla każdej ze stron umowy ubezpieczeniowej. Powód stwierdził, iż pozwany wykorzystując swoją silniejszą

pozycję i przewagę kontraktową w stosunku do konsumenta, zastrzegł we wzorcu umownym, że o zmianie swojej nazwy lub siedziby może poinformować drogą ogłoszeń zamieszczonych w prasie o zasięgu ogólnokrajowym i będzie to równoznaczne z dopełnieniem obowiązku poinformowania strony umowy o tej zmianie. Z kolei, jak podał powód, konsumentowi, który jest drugą stroną umowy ubezpieczenia pozwany narzucił obowiązek złożenia pisemnego zawiadomienia/ oświadczenia o zmianach, jakie zaszły w nazwie lub adresie strony umowy. Tym samym kwestionowane przez powoda postanowienie narusza obyczaj uczciwego i rzetelnego określania praw i obowiązków stron w celu utrzymania równowagi kontraktowej stosunku obligacyjnego i prowadzi do niczym nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków stron na niekorzyść konsumenta.

W odniesieniu do drugiego postanowienia umownego powód podniósł, że umowa ubezpieczenia zawierana wraz z zawarciem umowy kredytu ma z nią ścisły związek, gdyż konsument zawierający umowę ubezpieczenia ma na celu zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu, przy czym jego intencją jest uzyskanie ochrony ubezpieczeniowej jedynie przez czas niezbędny do spłaty kredytu. Z kolei umowa ubezpieczenia, o której mowa w postanowieniu musi być zawarta na okres 5 lat bez względu na termin, w jakim strona spłaci zaciągnięty kredyt. Powód wskazał też, iż w czasie trwania umowy konsument zobowiązany jest do opłacania składek w zamian za świadczenie przez pozwanego ochrony ubezpieczeniowej. Wobec czego stwierdził, że jeśli konsument zaciągnie kredyt na okres krótszy niż pięć lat lub spłaci go w krótszym czasie, zgodnie z treścią postanowienia nadal będzie zobowiązany do spełnienia świadczeń wynikających z zawartej umowy ubezpieczenia- opłacania składki. Według powoda dysproporcja praw i obowiązków ukształtowana przedmiotowym postanowieniem polega więc na tym, że pozwany jest uprawniony do pobrania i zatrzymania składki ubezpieczeniowej za okres przypadający po spłaceniu kredytu przez konsumenta, a więc za okres, w którym ryzyko niespłacenia kredytu poprzez jego wcześniejszą spłatę ustalo. Zaskarżone postanowienie naraża zatem konsumenta na koszty, które zdaniem powoda, w żaden sposób nie odpowiadają świadczeniom przez pozwanego usługom.

Co do trzeciego postanowienia umownego powód wskazał, iż pozwany wykorzystując swoją silniejszą pozycję rynkową w stosunku do konsumenta, zastrzegł we wzorcu umownym, że w przypadku wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego i złożenia przez konsumenta wniosku o wypłatę świadczenia ubezpieczeniowego, konsument jest zobowiązany przedstawić oryginał certyfikatu ubezpieczenia. Powód wyraził przy tym pogląd, że osoba składająca wniosek o wypłatę świadczenia ubezpieczeniowego nie powinna być zobowiązana do złożenia oryginału certyfikatu ubezpieczenia. Powód zauważył, że oryginał certyfikatu jest przekazywany konsumentowi i jest on dowodem zawarcia umowy ubezpieczenia oraz podstawą dochodzenia przez niego praw. Przy czym w momencie podpisywania umowy ubezpieczenia pozwany otrzymuje jej jeden egzemplarz, który to jest dowodem zawarcia umowy i stanowi podstawę do spełnienia przez pozwanego świadczenia, do którego zobowiązany jest w umowie. Jak podał powód, pozwany posiada więc odpowiednią wiedzę o ubezpieczającym, przedmiocie świadczenia i wszystkich elementach, które są istotne dla umowy ubezpieczenia, stąd zaskarżone postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami poprzez narzucenie konsumentowi obowiązku dostarczenia oryginału certyfikatu ubezpieczenia. Zdaniem powoda warunek dostarczenia oryginału certyfikatu ubezpieczenia wraz z wnioskiem o wypłatę świadczenia ubezpieczeniowego może prowadzić do sytuacji, w której konsument zostanie pozbawiony prawa do uzyskania świadczenia, jeśli przykładowo zgubi certyfikat lub zostanie on zniszczony.

Powód załączył do pozwu wszystkie wzorce umowne zawierające kwestionowane postanowienia.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany stwierdził, że uznanie przez powoda, iż zakwestionowane postanowienia umowne stosowane przez (...)S.A. z siedzibą w W. w ogólnych warunkach ubezpieczenia stanowią niedozwolone postanowienia umowne opiera się na błędnych przesłankach natury formalnej i materialnej.

Pozwany nawiązując do pierwszego postanowienia wskazał, że w obrocie prawnym ugruntowaną praktyką jest nałożenie na konsumenta obowiązku poinformowania drugiej strony umowy o zmianie swoich danych. Zauważył,

że przedmiotowe postanowienie ma na celu możliwość wywiązania się przez ubezpieczycieli z obowiązków informacyjnych, jakie nakłada na nich ustawa z dnia 22 maja 2003r. o działalności ubezpieczeniowej, jak również kodeks cywilny. Przy czym zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 13 ust. 3 d ustawy w przypadku nie przekazania ubezpieczonemu wymaganych informacji, zmiana warunków umowy lub prawa właściwego dla umowy ubezpieczenia, wysokości świadczeń przysługujących z tytułu umowy ubezpieczenia, w tym wartości wykupu, sumy ubezpieczenia w przypadku umowy ubezpieczenia z sumą ubezpieczenia wyrażoną w ustalonej kwocie oraz wartości premii jest skuteczna względem ubezpieczonego jedynie w części korzystnej dla tego ubezpieczonego. Pozwany podniósł także, że w przedmiotowym postanowieniu nakłada na siebie taki sam obowiązek poinformowania o zmianie nazwy i adresu siedziby, więc nie można zarzucić mu nierównego ukształtowania obowiązków. Wskazał, iż zastrzegł w postanowieniu dodatkowo, iż „o zmianie swojej siedziby lub nazwy (...) może poinformować drogą ogłoszeń, zamieszczanych w prasie o zasięgu ogólnokrajowym.”, przy czym jak podał słowo „może” oznacza tu, iż jest to dodatkowa ewentualność dla pozwanego jako przedsiębiorcy do poinformowania również inną drogą niż drogą pisemną. Pozwany podkreślił, iż nie zastrzegł w tym zakresie skutku doręczenia, a jedynie przewidział dodatkową formę zawiadomienia o zmianie swoich danych.

Pozwany nawiązując do drugiego postanowienia wskazał, że uznanie zapisu, iż okres na jaki zawierana jest umowa ubezpieczenia nie może być krótszy niż 5 lat jako niedozwolone postanowienie umowne jest sprzeczne z charakterem umowy ubezpieczenia, gdyż wykluczałoby zawarcie umowy na czas określony. Przy czym, jak podał pozwany, możliwość zawarcia umowy ubezpieczenia na czas określony wynika z przepisów kodeksu cywilnego, a skutki wpisania przedmiotowego postanowienia do rejestru niedozwolonych klauzul umownych oznaczałoby według pozwanego, że żaden z ubezpieczycieli nie może określić terminu, w jakim będzie udzielał ochrony ubezpieczeniowej. Pozwany za bezpodstawną uznał argumentację powoda, że klient ma obowiązek opłacania składki i kontynuowania umowy po momencie spłaty kredytu. Podniósł, że zgodnie z postanowieniami § 10 ust. 1 i 3 ogólnych warunków ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...) Ubezpieczający może od umowy ubezpieczenia odstąpić jak również rozwiązać umowę w każdym terminie. Wskazał także, iż umowa ubezpieczenia ulegnie rozwiązaniu również na skutek nieopłacenia składek ubezpieczeniowych, a więc w wyniku działań świadomie podejmowanych przez ubezpieczającego. Podkreślił, iż kwestionowane postanowienie tworzy jedynie warunki przystąpienia do umowy ubezpieczenia, stanowiąc, iż okres na jaki zawierana jest umowa nie może być krótszy niż 5 lat. Według pozwanego nie oznacza to nieprzerwanego trwania tejże umowy, a jedynie konieczność wypełniania warunku, jaki określony jest w dniu zawarcia umowy. Jak podał pozwany okres faktycznego trwania umowy ubezpieczenia może więc być krótszy niż zastrzeżone 5 lat i niż okres trwania umowy kredytowej jak również może być tożsamy z okresem faktycznego trwania umowy kredytowej, przy czym według pozwanego o długości trwania umowy ubezpieczenia decyduje sam konsument.

Nadto w ocenie pozwanego określenie terminu trwania umowy jest jednym z postanowień określających główne świadczenie stron, a w związku z tym wyłączona jest możliwość dokonania kwalifikacji prawnej postanowienia jako niedozwolone.

Pozwany podkreślił też, iż przedmiotowego zapisu ogólnych warunków ubezpieczenia nie można uznać za niedozwolone postanowienie umowne ze względu na fakt, iż zapis ten nie spełnia hipotezy klauzuli generalnej zawartej w art. 385¹ § 1 k.c.

W odniesieniu do trzeciego postanowienia pozwany podniósł, iż zapis ten nie jest stosowany, albowiem w procesie likwidacji szkody nie żąda się dostarczenia oryginału certyfikatu ubezpieczenia. Pozwany wskazał, że zarząd Towarzystwa podjął uchwałę nr 2 z dnia 25 sierpnia 2009r., w której zobowiązał Dział (...) do nie żądania oryginału certyfikatu ubezpieczenia. Pozwany wymienioną uchwałę załączył do odpowiedzi na pozew. Poza tym zaznaczył, że zgodnie z art. 840 § 4 kc ubezpieczyciele mogą zmienić warunki umowy ubezpieczenia w trakcie jej trwania jedynie w przypadkach wskazanych w ustawie, do których nie zalicza się podejrzenia uznania bądź uznanie zapisu wzorca umownego za niedozwoloną klauzulę umowną, stąd odstąpił od jej stosowania bez formalnej zmiany zapisów umowy ubezpieczenia.

Sąd Okręgowy Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Pozwany – (...)S.A. z siedzibą w W. prowadzi działalność gospodarczą, przedmiotem której jest świadczenie usług ubezpieczeniowych w zakresie ubezpieczeń na życie.

Pozwany posługiwał się w obrocie z konsumentami wzorcami umownymi o nazwie - Ogólne Warunki Ochronnego (...),

- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie i Dożycie (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Opcjami Dodatkowymi (...),
- Ogólne Warunki Ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...),
- Szczególne warunki grupowego ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty hipoteczne w (...);

które zawierały zakwestionowane przez powoda postanowienie o następującej treści:

„W przypadku zmiany adresu lub nazwy, o której nie poinformowano na piśmie drugiej strony Umowy Ubezpieczenia, przyjmuje się, że obowiązek zawiadomienia lub oświadczenia został przez tę stronę wypełniony przez wysłanie pisma pod ostatni znany adres, z zastrzeżeniem, iż o zmianie swojej siedziby lub nazwy (...) może poinformować drogą ogłoszeń, zamieszczonych w prasie o zasięgu ogólnokrajowym.”;

a także wzorcem umownym o nazwie - Ogólne Warunki Ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...), który zawierał zakwestionowane przez powoda postanowienie o treści:

„Umowa Ubezpieczenia może być zawarta na okres, w jakim Ubezpieczony zobowiązany jest spłacić kredyt zgodnie z postanowieniami Umowy Kredytowej, z zastrzeżeniem, że okres, na jaki zawierana jest Umowa Ubezpieczenia nie może być krótszy niż 5 lat.”;

jak również wzorcem umownym o nazwie - Szczególne warunki grupowego ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty hipoteczne w (...), który zawierał zakwestionowane przez powoda postanowienie o treści:

„Wraz z wnioskiem o wypłatę Świadczenia Ubezpieczeniowego z tytułu zgonu Ubezpieczonego z przyczyn innych niż Nieszczęśliwy Wypadek należy złożyć w (...): oryginał Certyfikatu Ubezpieczenia.”

Pozwany nie zakwestionował wiarygodności dołączonych do pozwu wzorców umownych, ani też nie zarzucił niezgodności kwestionowanych postanowień z ich treścią, dlatego okoliczności te należało uznać za udowodnione na podstawie art. 230 k.p.c.

Pozwany w odpowiedzi na pozew przyznał, że stosował zakwestionowane przez powoda postanowienia, w związku z czym, okoliczność tą należało również uznać za udowodnioną na podstawie art. 229 k.p.c.

Na rozprawie w dniu 12 października 2010r. pełnomocnik powoda zmodyfikował treść pierwszej zakwestionowanej klauzuli, podając że zamiast wyrażenia „o zasięgu ogólnopolskim” powinno być wyrażenie „o zasięgu ogólnokrajowym”.

Sąd Okręgowy Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Należy podkreślić, że w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Sąd dokonuje abstrakcyjnej oceny wzorca celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Niedozwolone postanowienia umowne określają przepisy art. 385¹ – 385³ k.c., mające na celu ochronę konsumenta przed niekorzystnymi postanowieniami umowy łączącej go z profesjonalistą.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c., za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z przytoczonego sformułowania wynika zatem, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania zależna jest od spełnienia następujących przesłanek:

- 1) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, a więc nie podlegało negocjacom;
- 2) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami;
- 3) ukształtowane we wskazany sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta;
- 4) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie, natomiast brak jednej z nich skutkuje tym, że Sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności.

Analizując zakwestionowane przez powoda postanowienia w oparciu o w/w kryteria, nie budzi wątpliwości Sądu, że konsumenci nie mieli wpływu na ich treść, a zatem należało uznać, że nie były one z nimi uzgadniane indywidualnie.

Przedmiotowe postanowienia nie dotyczą także, zdaniem Sądu, głównych świadczeń stron umowy. W ocenie Sądu pozwany błędnie wskazał, że drugie z zakwestionowanych przez powoda postanowień - dotyczące terminu trwania umowy ubezpieczenia jest postanowieniem określającym główne świadczenie stron, a w związku z tym wyłączona jest możliwość dokonania kwalifikacji prawnej tegoż postanowienia jako niedozwolone. Należy bowiem mieć na uwadze przepis art. 805 § 1 kc, który stanowi, iż przez umowę ubezpieczenia ubezpieczyciel zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, spełnić określone świadczenie w razie zajścia przewidzianego w umowie wypadku, a ubezpieczający się zobowiązuje się zapłacić składkę. Z powyższego wynika, iż w przypadku umowy ubezpieczenia głównymi świadczeniami stron umowy są: ze strony pozwanej – określone w umowie świadczenie (w razie zajścia przewidzianego w umowie wypadku), ze strony zaś konsumenta – zapłata składki. Ponadto zgodnie z § 2 powołanego przepisu świadczenie ubezpieczyciela polega w szczególności na zapłacie: przy ubezpieczeniu majątkowym – określonego odszkodowania za szkodę powstałą wskutek przewidzianego w umowie wypadku; przy ubezpieczeniu osobowym – umówionej sumy pieniężnej, renty lub innego świadczenia w razie zajścia przewidzianego w umowie wypadku w życiu osoby ubezpieczonej. Analogicznie skonstruowano główne świadczenia stron umowy w Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...): świadczenie główne ze strony ubezpieczyciela określono w rozdz. 2 § 2 pkt 14 jako kwotę równą danej sumie ubezpieczenia, świadczenie ze strony

konsumenta określono w rozdz. 2 § 2 pkt 12 jako składkę ubezpieczeniową odpowiadającą pewnej kwocie (k. 63 akt). Uznać zatem trzeba, że termin trwania umowy ubezpieczenia nie wchodzi w zakres głównych świadczeń stron umowy.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem jedynie kwestia, czy zakwestionowane przez powoda postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Należy wskazać, że „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, mogą tu wejść w grę także inne aspekty: zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp. Naruszenie interesów konsumenta wynikające z niedozwolonego postanowienia musi być rażące, a więc szczególnie doniosłe. Pojęcie „dobrych obyczajów” (w szczególności w stosunkach umownych między profesjonalistą a konsumentem) zdefiniowała judykatura - w orzeczeniu SN z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, IC Biul. SN 2006, nr 2, s. 86 wskazano, iż za „sprzeczne z dobrymi obyczajami” należy uznać wprowadzenie klauzul godzących w równowagę kontraktową, zaś „rażące naruszenie interesów konsumenta” polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku umownym).

Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że kwestionowana przez powoda klauzula o treści **„W przypadku zmiany adresu lub nazwy, o której nie poinformowano na piśmie drugiej strony Umowy Ubezpieczenia, przyjmuje się, że obowiązek zawiadomienia lub oświadczenia został przez tę stronę wypełniony przez wysłanie pisma pod ostatni znany adres, z zastrzeżeniem, iż o zmianie swojej siedziby lub nazwy (...) może poinformować drogą ogłoszeń, zamieszczonych w prasie o zasięgu ogólnokrajowym.”** stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. bowiem kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Sąd zważył, iż z treści przedmiotowego postanowienia wynika, że w przypadku zmiany adresu lub nazwy strona umowy ubezpieczenia powinna poinformować o tym fakcie pisemnie drugą stronę, a jeśli tego nie uczyni - zgodnie z postanowieniem przyjmuje się, że obowiązek zawiadomienia lub oświadczenia został przez jedną ze stron wypełniony przez wysłanie pisma pod ostatni znany adres kontrahenta. Z tym, że pozwany zastrzegł dla siebie możliwość poinformowania o zmianie swojej siedziby lub nazwy także drogą ogłoszeń zamieszczonych w prasie o zasięgu ogólnokrajowym. Jest to dla więc pozwanego równorzędna możliwość powiadomienia konsumenta, bowiem w świetle treści postanowienia (...) posiada dwie opcje powiadomienia konsumenta o zmianie wskazanych danych - drogą pisemną bądź ogłoszeń w prasie o określonym charakterze.

W ocenie Sądu, przedmiotowe postanowienie jest wyrazem wykorzystania przez przedsiębiorcę a zarazem profesjonalistę swej pozycji kontraktowej i prowadzi do nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków stron na niekorzyść konsumenta.

Skoro bowiem pozwany wskazuje na obowiązek pisemnego powiadomienia strony umowy o zmianie danych sam powinien ten obowiązek realizować. Należy stwierdzić, że wystosowanie przez pozwanego zawiadomienia lub oświadczenia na piśmie zapewniałoby dotarcie ważnych informacji bezpośrednio do konsumenta. Sąd podziela stanowisko powoda, iż zamieszczenie ogłoszeń w prasie o zasięgu ogólnokrajowym nie gwarantuje, że konsument dowie się o zmianach adresu lub nazwy pozwanego. Konsument nie ma przecież obowiązku śledzenia ogłoszeń prasowych i wyszukiwania informacji na temat pozwanego.

Wobec powyższego, zdaniem Sądu, przedmiotowe postanowienie umowne stosowane przez pozwanego w obrocie z konsumentami powoduje nierównomierne rozłożenie praw i obowiązków stron umowy ze szkodą dla konsumenta, albowiem nakłada na konsumenta obowiązek poinformowania o zmianie adresu w formie pisemnej, jednocześnie dając pozwanemu możliwość wyboru sposobu powiadomienia o zmianie danych dotyczących adresu lub nazwy.

Ponadto przedmiotowa klauzula godzi w równowagę kontraktową kształtując nałożony na strony obowiązek w sposób odmienny dla każdej z nich, przy czym dla pozwanego w sposób bardziej korzystny ze względu na opcjonalność sposobu wypełnienia obowiązku dany tylko jemu, a przez to w sposób nieekwiwalentny i nieproporcjonalny.

Sąd uznał, że druga zakwestionowana przez powoda klauzula o treści **„Umowa Ubezpieczenia może być zawarta na okres, w jakim Ubezpieczony zobowiązany jest spłacić kredyt zgodnie z postanowieniami Umowy Kredytowej, z zastrzeżeniem, że okres, na jaki zawierana jest Umowa Ubezpieczenia nie może być krótszy niż 5 lat.”** również stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. bowiem kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Przede wszystkim należy mieć na uwadze, że przedmiotowe postanowienie narzuca konsumentowi, iż musi zawrzeć umowę ubezpieczenia na okres minimum 5 lat.

W niniejszym przypadku istotnym jest także, iż zarówno przedmiotowe postanowienie jak i inne postanowienia tego samego wzorca, czyli Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...), nie stanowią o tym, aby umowa ubezpieczenia, o której jest tam mowa mogła być zawarta wyłącznie w razie zawarcia umowy kredytowej na co najmniej lat 5. Pozwany w odpowiedzi na pozew stwierdził co prawda, że ubezpieczający, który posiada kredyt trwający krócej niż 5 lat nie spełnia wymagań przyjęcia do tego ubezpieczenia, jednakże w żaden sposób tego nie udowodnił, przy czym wniosek taki nie płynie z treści Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...)(k.63-66 akt).

Zatem w sytuacji, gdyby konsument zawarł umowę kredytową na okres krótszy niż lat 5 musiałby jednocześnie zawrzeć umowę ubezpieczenia na lat 5 związaną z zaciągniętym kredytem, stąd pomimo zakończenia umowy kredytowej nadal obowiązywałaby go umowa ubezpieczenia, na podstawie której miałby uiszczać składki ubezpieczeniowe. Podobnie w razie spłaty przez konsumenta przed upływem lat 5 kredytu rozłożonego na dowolną ilość lat, w dalszym ciągu wiążąca byłaby umowa ubezpieczenia związana z zaciągniętym kredytem, albowiem wymieniony powyżej wzorzec umowny nie przewiduje wygaśnięcia umowy z chwilą spłaty kredytu. Nie ma przy tym znaczenia, że konsument może rozwiązać taką umowę.

W tym miejscu podkreślenia wymaga, iż umowa ubezpieczenia na życie osoby zaciągającej kredyt bankowy zawierana jest w konsekwencji zawarcia umowy kredytu i ma z nią ścisły związek. „Ubezpieczonym” jest bowiem wskazany w umowie ubezpieczenia kredytobiorca objęty ochroną ubezpieczeniową, zaś „Umowa kredytowa” to umowa o udzielenie kredytu zawarta pomiędzy Bankiem i kredytobiorcą będącym jednocześnie ubezpieczonym, co wynika z przedmiotowych OWU (rozdz. 2 § 2 pkt. 16 i 17). Uprawnionym jest zatem wniosek, iż umowa ubezpieczenia, o której mowa w ogólnych warunkach ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...) zawierana jest przede wszystkim w celu zabezpieczenia spłaty udzielonego kredytu, tak więc jest podyktowana potrzebą uzyskania ochrony ubezpieczeniowej przez czas niezbędny do spłaty kredytu. Wraz z całkowitą spłatą kredytu odpada zatem cel, który stał się przyczyną zawarcia umowy ubezpieczeniowej.

W ocenie Sądu narusza dobre obyczaje wprowadzone przez zakwestionowane postanowienie zobowiązanie do zawarcia przez konsumenta umowy ubezpieczeniowej ponad czas ryzyka z tytułu zaciągniętego kredytu w sytuacji, gdy wzorzec umowny dotyczy ubezpieczenia na życie osób zaciągających kredyty bankowe (...). Skoro bowiem czas trwania ochrony ubezpieczeniowej związany jest z zaciągniętym przez konsumenta kredytem, sprzeczne jest z dobrymi obyczajami określenie tego czasu również ponad okres trwania umowy kredytowej.

Narusza też interesy ekonomiczne konsumenta, wynikające w konsekwencji z tego postanowienia dalsze opłacanie przez niego składki, pomimo ustania przyczyny, dla której zawarto umowę ubezpieczenia na życie osoby zaciągającej kredyt, czyli związania umową kredytową. Zakwestionowane postanowienie cechuje zatem także nieekwiwalentność i nieproporcjonalność pomiędzy ponoszonym przez konsumenta kosztem a celem, dla którego konsument zdecydował się ponosić taki koszt.

Sąd uznał, że trzecia zakwestionowana przez powoda klauzula o treści **„Wraz z wnioskiem o wypłatę Świadczenia Ubezpieczeniowego z tytułu zgonu Ubezpieczonego z przyczyn innych niż Nieszczęśliwy Wypadek należy złożyć w (...): oryginał Certyfikatu Ubezpieczenia.”** również stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. bowiem kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

W ocenie Sądu, skoro przedmiotowe postanowienie przewiduje, iż wraz z wnioskiem o wypłatę świadczenia ubezpieczeniowego należy złożyć oryginał certyfikatu ubezpieczenia, złożenie tegoż certyfikatu jest jednym z warunków uzyskania świadczenia ubezpieczeniowego. Należy wskazać, iż oryginał certyfikatu ubezpieczenia jest przekazywany konsumentowi na dowód ubezpieczenia. Natomiast (...) otrzymuje jeden egzemplarz umowy ubezpieczenia, która powinna zawierać dane ubezpieczonego, określać przedmiot świadczenia i inne istotne dla umowy ubezpieczenia elementy. Sama umowa ubezpieczenia stanowi bowiem podstawę do spełnienia przez (...) świadczenia z tytułu zajścia zdarzenia objętego zakresem ubezpieczenia, w okresie trwania udzielonej ubezpieczonemu przez (...) ochrony ubezpieczeniowej, do czego zobowiązało się ono w umowie.

W opinii Sądu nadużyciem pozycji kontraktowej jest żądanie przedstawienia przez konsumenta oryginału certyfikatu ubezpieczenia celem wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy (...) posiada odpowiednie informacje o ubezpieczonym zawarte w umowie i jest w posiadaniu umowy ubezpieczenia. Takie uregulowanie prowadzić może bowiem do pozbawienia konsumenta uzyskania świadczenia ze względu na brak certyfikatu np. jego zagubienia bądź zniszczenia niezależnie od jego woli, który nie jest niezbędny dla pozwanej do weryfikacji uprawnionego do świadczenia, w przypadku gdy pozwana dysponuje egzemplarzem stanowiącym dowód zawarcia umowy ubezpieczenia będącej źródłem praw i obowiązków stron, a więc także zobowiązania do spełnienia świadczenia wobec ubezpieczonego. W tych okolicznościach należało stwierdzić, iż pozwana narusza dobre obyczaje wykorzystując swoją silniejszą pozycję i przewagę kontraktową poprzez narzucanie konsumentowi niekorzystnych warunków umowy, które mogą go pozbawić możliwości dochodzenia praw wynikających z umowy ubezpieczenia.

Należy podkreślić, iż podnoszony przez pozwaną fakt zaprzestania stosowania przedmiotowego zapisu zgodnie z Uchwałą nr. 2 Zarządu Towarzystwa z dnia 25 sierpnia 2009 r. nie ma wpływu na uznanie zasadności powództwa wniesionego przez Prezesa UOKiK w dniu 22 grudnia 2009 r. z uwagi na treść art. 479³⁹ kpc.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że zakwestionowane postanowienia wzorców umownych stosowanych przez pozwanego w obrocie z konsumentami stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i zakazał ich stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.

O wysokości wpisu od pozwu i obciążeniu nim pozwanego na rzecz Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 i art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono stosowanie do wyniku sporu na podstawie art. 98 i 99 k.p.c.

Publikację prawomocnego wyroku na koszt pozwanego zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSO Maria Witkowska